

Çocuk Sağlığı Alanında Akupresür Uygulanarak Yapılan Hemşirelik Tezlerinin İncelenmesi: Türkiye Örneği

Investigation of Nursing Thesis Made by the Applying Acupressure in the Field of Child Health: The Case of Turkey

Tanju OĞUL¹ , Fatma YILMAZ KURT^{2,*}

Özet

Amaç: Türkiye’de çocuk sağlığı alanında akupresür uygulanarak yapılan hemşirelik tezlerini incelemek, sonuçlarını analiz etmek, araştırmacılara ve çocuklara sağlık hizmeti veren hemşire ve diğer sağlık profesyonellerine veriler sağlamaktır.

Yöntem: Bu araştırmada Ocak 2000 ile 30 Eylül 2022 tarihleri arasında çocuklarda akupresür kullanılarak Türkiye’de yapılmış hemşirelik yüksek lisans ve doktora (lisansüstü) tezleri Ulusal Tez Merkezi veri tabanı üzerinden gelişmiş tarama seçeneği aracılığıyla taranarak incelenmiştir. Literatür taranırken “Tez Adı” seçildikten sonra “Arama Terimi” sekmesine “akupres”, “akupresur”, “akupresür”, “akupressur”, “akupressür”, “akupresor”, “akupresör” kelimeleri yazılarak arama yapılmıştır.

Bulgular: Yapılan inceleme sonucunda, araştırmaya alınma ölçütlerini karşılayan 7 adet lisansüstü tez değerlendirmeye alınmıştır. Bu lisansüstü tezlerin 4 tanesi (%57) yüksek lisans, 3 tanesi (%43) ise doktora düzeyinde yapılmıştır. İncelemede 2014 ve 2017 yıllarında 1’er doktora, 2018 yılında 2 yüksek lisans, 2019 yılında 1 doktora, 2020 ve 2021 yıllarında ise 1’er yüksek lisans tezlerinin yapıldığı saptanmıştır. Tezler incelendiğinde akupresürün çocuklarda başta akut girişimsel ağrı (venöz kan alma, topuk kanı alma) olmak üzere, infantil kolik, kemoterapiye bağlı bulantı-kusma ve anksiyetenin yanı sıra solunum fonksiyonları üzerine etkisi değerlendirilmiş, araştırmacılar tarafından anksiyete dışında diğer şikâyetler üzerinde olumlu etkisinin olduğu raporlanmıştır. Ayrıca, incelenen lisansüstü hemşirelik tezlerinin 5 adedinin (%71,4) ulusal ya da uluslararası bir dergide yayına dönüştürüldüğü bulunmuştur.

Sonuç: Yapılan lisansüstü tezlerin çoğunlukla amacına ulaşmakta etkili olduğu, bulgularının literatürle uyumlu olduğu, akupresürün hastalık semptomlarını hafifletmede ya da önlemede etkili bir nonfarmakolojik yöntem olduğu görülmüştür. Türkiye’de akupresür uygulanarak yapılan lisansüstü tez sayısı her geçen yıl artmakla birlikte hala yeterli düzeyde olmadığı, tez sayının artmasının öteki araştırmaların önünü açacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Akupresür, çocuk, hemşirelik, nonfarmakolojik yöntem

Abstract

Objective: To examine the nursing thesis made by applying acupressure in the field of child health in Turkey; analyze the results of thesis; to provide concrete data to researchers and nurses and other health professionals who provide health services to children.

Method: In this study, nursing master's and doctoral (graduate) theses made in Turkey using acupressure in children between January 2000 and September 30, 2022 were searched through the advanced search option on the National Thesis Center database. After selecting “Thesis Name” while searching the literature, a search was made by typing the words “acupressure”, “acupressure”, “acupressure”, “acupressure”, “acupressure”, “acupressure”, “acupressure” in the “Search Term” tab.

Results: As a result of the examination, 7 postgraduate thesis meeting the inclusion criteria were evaluated. Of these postgraduate theses, 4 (57%) were made at the master's level and 3 (43%) were at the doctoral level. In the review, it was determined that 1 doctorate thesis in 2014 and 1 doctorate thesis in 2017, 2 master's thesis in 2018, 1 doctorate thesis in 2019, 1 master's thesis in 2020 and 1 master's thesis in 2021. When the theses were examined, the effect of acupressure on acute interventional pain (venous blood collection, heel stick), infantile colic, chemotherapy induced nausea-vomiting and anxiety as well as respiratory functions were evaluated in children, and it was reported by the researchers that it had a positive effect on complaints other than anxiety. In addition, it was found that 5 (71.4%) of the examined postgraduate nursing theses were published in a national or international journal.

Conclusions: It was seen that the postgraduate theses were mostly effective in reaching their aims, their findings were compatible with the literature, and acupressure was an effective non-pharmacological method in relieving or preventing the symptoms of the disease. Although the number of theses on the that subject is done almost every year in Turkey, it is still not at a sufficient level, and it is thought that the increase in the number of theses will shed light on other studies and researchers.

Keywords: Acupressure, child, nonpharmacological method, nursing

¹ İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, tanju.ogul@iuc.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4461-8745

² Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, fatmayilmaz@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9647-6764

*Sorumlu Yazar

Geliş Tarihi / Received: 18-11-2022

Kabul Tarihi/Accepted: 02-12-2022

GİRİŞ

Farmakolojik olmayan (nonfarmakolojik) ve 4000 yılı aşkın bir zamandan bu yana Çin tıbbında kullanılan bir yöntem olan akupresürde (Avcı, 2012) bireyin ağrı ve rahatsızlığını ortadan kaldırmak amacıyla vücudun belirli anahtar noktalarını uyarmak için el ve parmaklar kullanılır (Butcher, Bulechek, Dochterman, & Wagner, 2013; Çalık & Kömürcü, 2014). Bu anahtar noktalar akupunktur noktaları olarak adlandırılır. Akupunktur noktaları bedenin enerji kanalları (meridyen) üzerinde konumlanan, ağrıyı ve rahatsızlığı giderme özelliğine sahip özel noktalardır (Robinson, Lorenc, & Liao, 2011; Yeung ve ark., 2012). Akupunkturdan farklı olarak akupresürde iğne yerine el, parmak ya da ayaklar kullanılarak bedenin belirlenen alanlarına basınç uygulanmakta, bu yolla meridyenlerin düzgün çalışması sağlanmaktadır (Larson, 2007; Zhu, Rong, Li, Mei & He, 2009). Uygulanan basılar ile meridyenlerdeki enerji tıkanmaları çözülerek enerji akışı ve kan dolaşımı düzenlenir (Ayçeman, 2016; Eğlence Çırpan, 2015), merkezi sinir sistemi ve plazmada nörotransmitterlerin ve nörohormonların salınımı başlar. Böylece bedenin kendi kendine iyileşme mekanizması devreye girer (Eğlence Çırpan, 2015).

Akupresür invazif bir girişim olmadığından çocuklar için daha kabul edilebilir bir terapi şeklidir (Abbasoğlu ve ark., 2015). Ayrıca bilenen bir yan etkisinin olmaması, ücretsiz olması ve uygulama için özel yetenekler gerektirmemesi de bu terapinin avantajlı yönleri arasındadır (Wang, Escalera, Lin, Maranets, & Kain, 2008; Yesilcicek Calik & Komurcu, 2014).

Literatür incelendiğinde akupresürün birçok alanda kullanıldığı, ülkemizde ve dünyada hemşireler tarafından son yıllarda sıklıkla tercih edilen terapi yöntemleri arasında yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda çocukların dâhil edildiği hemşirelik çalışmaları incelendiğinde; kanser tedavisi alan çocukların bulantı kusmasının azaltılması (Jones, Isom, Kemper, & McLean, 2008; Yeh ve ark., 2012) kemoterapinin yan etkilerinin hafifletilmesi ve yorgunluğun azaltılması (Bastani, Khosravi, Borimnejad, & Arbabi, 2015), uyku kalitesinin artırılması (Carotenuto, Gallai, Parisi, Roccella, & Esposito, 2013), astım semptomlarının hafifletilmesi (Liu & Chien, 2015), fiziksel stresin azaltılması (Das, Nayak, & Margaret, 2011), ameliyat sonrası semptomların hafifletilmesi (Norheim, Liodden, & Howley, 2010) ve girişimsel ağrının hafifletilmesi (Koç Özkan, Şimşek Küçükkelepçe, & Aydın Özkan, 2019; Oğul & Yılmaz Kurt, 2021; Pour, Ameri, Kazemi, & Jahani, 2017) üzerinde akupresürün etkili olduğuna yönelik yapılan çalışmalara rastlanmaktadır.

Literatür incelendiğinde çocuk sağlığı alanıyla ilgili akupresür uygulanarak yapılan hemşirelik tezlerini inceleyen araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu retrospektif tanımlayıcı literatür araştırmasında amaç Türkiye’de çocuk sağlığı alanıyla ilgili akupresür uygulanarak yapılan hemşirelik tezlerini incelemek, sonuçlarını analiz etmek, araştırmacılara ve çocuklara sağlık hizmeti veren hemşire ve diğer sağlık profesyonellerine veriler sağlamaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma Türkiye’de akupresür kullanılarak çocukluk yaş gruplarının tamamını kapsayan bir yaklaşımla hemşirelik alanında gerçekleştirilen yüksek lisans ve doktora (lisansüstü) tez çalışmalarını incelemek ve akupresürün etkinliğini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada hemşirelik tez çalışmaları geriye yönelik taranarak incelenmiştir.

Araştırmanın Türü

Bu araştırma tanımlayıcı türde ve retrospektif tarama modeli şeklindedir.

Araştırmaya Alınma Ölçütleri

Tez çalışmasının;

- Türkiye’de yürütülmüş olması
- Tam metnine ulaşılabilir olması
- Türkçe veya İngilizce olarak yazılmış olması
- Çocukluk yaş gruplarını (0-18 yaş) kapsıyor olması
- Ocak 2000 ile Eylül 2022 tarihleri arasında yapılmış olması
- Hemşirelik ve/veya hemşirelik ana bilim dalları tarafından yapılmış olmasıdır.

Araştırma Dışlanma Ölçütleri

Tez çalışmasının;

Başlığında “akupres”, “akupresur”, “akupresür”, “akupressur”, “akupressür”, “akupresor”, “akupresör”, anahtar kelimeleri yer almasına rağmen hemşirelik ve/veya hemşirelik ana bilim dalları tarafından yapılmamış olmasıdır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada Ocak 2000 ile 30 Eylül 2022 tarihleri arasında çocuklarda akupresür kullanılarak Türkiye’de yapılmış yüksek lisans ve doktora (lisansüstü) tezleri, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa erişim alt yapısı aracılığıyla Ulusal Tez Merkezi veri tabanı üzerinden gelişmiş tarama seçeneği aracılığıyla taranarak incelenmiştir. Literatür incelenirken Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) “Tez Adı” seçildikten sonra “Arama Terimi” sekmesine “akupres”, “akupresur”, “akupresür”, “akupressur”, “akupressür”, “akupresor”, “akupresör” kelimeleri yazılarak arama yapılmıştır. YÖK Tez Merkezi web sayfası üzerinden literatür taranırken hem Türkçe hem de İngilizce kullanılmıştır. Arama sonucu 59 lisansüstü tez çalışmasının olduğu saptanmıştır. Bu çalışmalardan araştırmaya alınma ölçütlerine uymayan (Türkiye’de yürütülmemiş, çocukluk yaş gruplarını kapsamayan, Hemşirelik ve/veya hemşirelik ana bilim dalları tarafından yapılmış olan gibi) 52

çalışma araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Geriye kalan 7 lisansüstü tez çalışması ise araştırmaya dâhil edilmiştir.

Etik

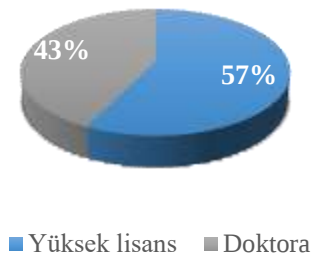
Araştırmamız retrospektif inceleme modelinde yapıldığı için etik kurul onayı alınmamıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamına alınan lisansüstü tezler tez türü/yazar/yıl, tez adı, çalışmanın amacı, yöntemi ve sonucu başlıkları altında tablo şeklinde özetlenerek verilmiştir. Araştırmada verilerin analizi SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 23 paket programı ve Microsoft Office 2016 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İncelenen lisansüstü tezlere yönelik veriler tablonun yanı sıra frekans, yüzde ve grafikler şeklinde sunulmuştur.

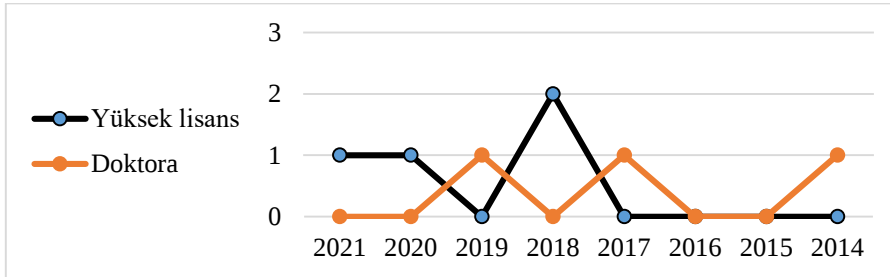
BULGULAR

Yapılan inceleme sonucunda, araştırmaya alınma ölçütlerini karşılayan 7 adet lisansüstü tez değerlendirmeye alınmıştır. Bu lisansüstü tezlerin %57'si yüksek lisans (n=4), %43'ü ise doktora (n=3) düzeyindedir (Şekil 1).

Şekil 1. Tezlerin türlerine göre dağılımı (n= 7)

Yapılan incelemede 2014 ve 2017 yıllarında 1'er doktora, 2018 yılında 2 yüksek lisans, 2019 yılında 1 doktora, 2020 ve 2021 yıllarında ise 1'er yüksek lisans tezleri yapılmıştır. Tezlerin yayınlanma yılına ve türüne göre dağılımı Şekil 2 yer almaktadır.

Şekil 2. Tezlerin yayınlanma yılına ve sayısına göre dağılımı (n=7)

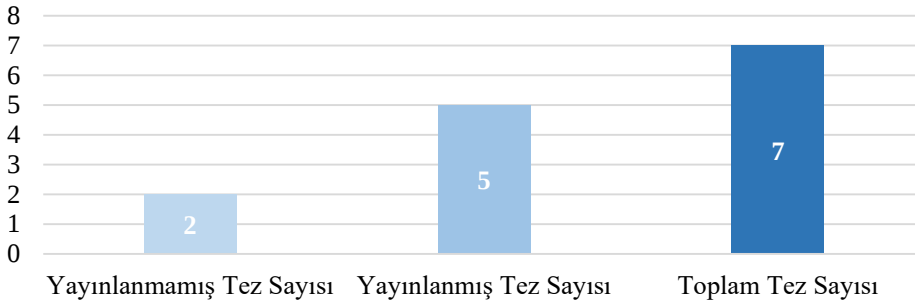
Lisansüstü tezler tezin türü/yazar/yıl, tez adı, çalışmanın amacı, yöntemi ve sonucu başlıkları altında özetlenerek sunulmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Çocuk Sağlığı Alanında Akupresürle İlgili Yapılan Hemşirelik Tezlerinin İncelenmesi

Tez türü/(Yazar, Yıl)	Tez adı	Amaç	Yöntem	Sonuç
Yüksek lisans tezi/(Özgören, 2021)	0-6 ay arasındaki bebeklere uygulanan akupresürün infantil kolik üzerine etkisi	Manuel bası yöntemiyle uygulanan akupresürün bebeklerde kolikğin giderilmesi üzerine etkisini araştırmak	Randomize Kontrollü Deneysel Akupresür: 31 Kontrol: 31	Akupresürün, bebeklerde kolikğin giderilmesi üzerinde olumlu etkisinin olduğu bulunmuştur.
Yüksek lisans/(Coşkun, 2020)	Çocukluk çağı kanserlerinde akupresür uygulamasının kemoterapiye bağlı bulantı-kusma ve anksiyete düzeyi üzerine etkisi	Akupresür uygulamasının kanser tanısı almış çocuklarda, kemoterapi kaynaklı bulantı kusma ve anksiyete seviyesi üzerine etkisini belirlemek	Randomize Plasebo Kontrollü Deneysel Akupresür: 13 Plasebo: 13 Kontrol: 13	İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte akupresürün kemoterapiye bağlı bulantı-kusma kontrolünde etkili olduğu, anksiyete düzeyi üzerinde ise etkili olmadığı görülmüştür.
Doktora/(Deniz, 2019)	Yenidoğanda topuk kanı alma sırasında uygulanan ayak refleksolojisi ve akupresür yöntemlerinin ağrıya etkisi	Term yenidoğanlarda topuk kanı örnek alımı öncesinde uygulanan ayak refleksolojisi ve Ki 3 ve St 36 noktalarına uygulanan akupresür yöntemlerinin girişimsel ağrıya etkisini belirlemek	Randomize Kontrollü Deneysel Akupresür: 35 Refleksoloji: 35 Kontrol: 35	Yenidoğanlarda topuk kanı alma işlemi öncesinde uygulanan akupresür ve ayak refleksoloji yöntemlerinin ağrıyı azaltmakta etkili yöntemler olduğu saptanmıştır.
Yüksek lisans/(Balcı, 2018)	Çocuk onkoloji hastalarında kemoterapiye bağlı gelişen akut bulantı-kusma semptomunun yönetiminde akupres uygulamasının etkinliği	Kanser hastası çocuklarda kemoterapi kaynaklı akut bulantı-kusma semptomunun yönetiminde, bası ya da bilek bandı ile gerçekleştirilen akupresin ve plasebolarının etkinliğini incelemek ve kıyaslamak	Randomize Plasebo Kontrollü Deneysel Akupresür 1 (kendi kontrol grubunu oluşturarak el ile uygulanan):22 Akupresür 2 (kendi kontrol grubunu oluşturarak bilek bandı ile uygulanan):22	Çocuklarda akut bulantı-kusma sayı ve şiddetini akupres (bası ya da bilek bandı) uygulamasının azalttığı, bilek bandına kıyasla bası uygulamasının ise daha etkili olduğu bulunmuştur.
Yüksek lisans/(Oğul, 2018)	Topuk kanı alma işleminden önce yenidoğanlara uygulanan akupresürün girişimsel ağrıya etkisi	Topuk kanı alma işlemi öncesi term yenidoğanlarda, işleme bağlı meydana gelebilecek girişimsel ağrıyı hafifletmek için UB/BL60 ve K/KI/KD3 akupres noktalarına uygulanan akupresürün ağrı üzerine etkisini belirlemek	Yarı Deneysel Akupresür: 31 Kontrol: 32	Term yenidoğanlarda UB/BL60 ve K/KI/KD3 aku noktalarına uygulanan akupresürün topuk kanı alınmasına bağlı meydana gelen ağrıyı hafiflettiği görülmüştür.
Doktora/(Özkan Koç, 2017)	Çocuklara uygulanan akupresürün kan alımı sırasındaki akut ağrıya etkisi	Uygulanan akupresürün çocuklarda kan alımı esnasındaki akut ağrıya etkisini değerlendirmek	Randomize Kontrollü Deneysel Akupresür: 45 Kontrol: 45	Akupresür uygulamasının çocuklarda kan aldırma işlemi öncesinde ağrıyı hafifletmede etkili olduğu belirlenmiştir.
Doktora/(Yüzer, 2014)	Solunum sıkıntısı olan çocuklarda uygulanan akupresör ve masajın solunumu rahatlatmaya etkisi	Solunum problemi yaşayan çocuklarda akupresör ve masajın solunum fonksiyonları üzerine etkinliğini belirlemek	Randomize Kontrollü Deneysel Akupresör: 26 Masaj: 25 Kontrol: 27	Akupresür ve masaj uygulanan çocuklarda SpO ₂ düzeyinin yükseldiği ve solunum sıkıntısının azaldığı saptanmıştır.

Tablo 1’de yer alan tezler incelendiğinde akupresürün çocuklarda başta akut girişimsel ağrı (venöz kan alma, topuk kanı alma) olmak üzere, infantil kolik, bulantı-kusma ve anksiyetenin yanı sıra solunum fonksiyonları üzerine etkisi değerlendirilmiş, araştırmacılar tarafından anksiyete dışında diğer şikâyetler üzerinde olumlu etkisinin olduğu ifade edilmiştir.

Araştırmamızda incelenen lisansüstü tezlerin 5 adedinin (%71,4) ulusal ya da uluslararası bir dergide yayına dönüştürüldüğü bulunmuştur (Şekil 3).

Şekil 3. Tezlerin yayına dönüştürülme durumu (n=7)

TARTIŞMA

Türkiye’de çocuk sağlığı alanında akupresür uygulanarak yapılan hemşirelik tezlerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada, incelenen lisansüstü tezlerin 1 tanesinin yarı deneysel, 6 tanesinin ise randomize kontrollü deneysel tasarımda yapıldığı saptanmıştır. Değerlendirilen tezlerde akupresürün çocuklarda anksiyete dışında başta akut girişimsel ağrı olmak üzere, kemoterapiye bağlı bulantı-kusma, infantil kolik ve solunum sıkıntısı üzerinde olumlu etkisinin olduğu görülmüştür (Tablo 1).

Akupunktur endorfinler, enkefalin ve serotonin salgılatılması aracılığıyla günümüzde ağrı terapisinde kullanılmaktadır (Cabioglu, Ergene, ve Tan, 2006). İğnesiz akupunktur olan akupresür modern tıpta endorfinler ve kapı kontrol teorisini kullanarak ağrıyı hafifletmektedir (Melzack & Wall, 1965). Kapı kontrol teorisi ışığında belirli bir noktaya uygulanan akupresür, haz duyulan uyarıları beyne ağırlı uyaranlardan 4 kat daha hızlı ileterek ağrıyı hafifletebilmektedir. Sürekli uyarılar sinirsel “kapıları kapatır” ve ağrı mesajlarının beyne ulaşmasını yavaşlatır. Bu durum vücudun ağrıyı algılama eşiğini yükseltmeye veya güçlendirmeye yardımcı olur (Mehta, Dhapte, Kadam, & Dhapte, 2017). Bu bilgiler doğrultusunda akupresürün akut girişimsel ağrı üzerine etkisinin incelendiği çalışmalar incelendiğinde uygulamanın çocuklarda ağrıyı hafifletmede etkili olduğu anlaşılmaktadır (Babu, Vijayan, Jain, & Phandse, 2016; Baraka, El-Kest, Elwan, & El Sharkawy, 2022; Chen ve ark., 2017; Deniz & Açıkgoz, 2021; Koç Özkan ve ark., 2019; Oğul & Yılmaz Kurt, 2021). Araştırmamız kapsamında incelenen hemşirelik tezlerinde de literatürle paralel olarak akupresürün akut girişimsel ağrının hafifletilmesinde etkili olduğu görülmüştür (Tablo 1).

Yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen bulantı ve kusma, kanser hastalarında kemoterapinin ciddi komplikasyonları arasındadır (Roscoe, Morrow, Hickok, & Stern, 2000). Kemoterapi alan çocukların %60’a yakınında bulantı ve kusma yaygın olarak görülmektedir. Antiemetik tedavilerde son yıllardaki gelişmeler

rağmen, kemoterapi kaynaklı bulantı ve kusmanın kontrolü arzu edilen seviyede değildir. Hastanın yaşam kalitesi ve tedavi süreci bulantı ve kusma kontrol edilemediği zaman ciddi olarak etkilenmektedir (Atay Turan, Işık Esenay, & Güven, 2016). Kontrol edilemeyen bulantı kusma sonucu; yaşam kalitesinde bozulmanın yanı sıra, sıvı elektrolit dengesizlikleri, anoreksiya, enfeksiyonlar hatta tedavide aksamalar yaşanabilmektedir (Dipiro, 2008). Literatür incelendiğinde çocuklarda kemoterapi kaynaklı bulantı ve kusmanın önlenmesi ve hafifletilmesinde akupresürün etkinliğini gösteren çalışmalar olduğu görülmektedir (Altuntaş D., Dalgiç, 2022; Jones ve ark., 2008; Yeh ve ark., 2012). Bu araştırmada incelenen tezlerde de literatüre uyumlu olarak akupresürün çocuklarda kemoterapiye bağlı bulantı ve kusmayı hafifletici ya da önleyici etkisinin olduğu ortaya konmuştur (Tablo 1).

Yenidoğanlarda ve bebeklerde duyu-motor stimülasyonu stres düzeyini azaltır ve kortizol seviyelerini düşürerek uyku kalitesini artırır (Underdown, Barlow, Chung, & Stewart-Brown, 2006). Akupresür ve masaj bu konuda çok basit, ucuz ve güvenli yöntemlerdir (Savino, Ceratto, De Marco, & Cordero Di Montezemolo, 2014). Araştırmamızda 0-6 aylık bebeklere uygulanan akupresürün infantil kolik üzerine etkisi inceleyen lisansüstü hemşirelik tezi ile Moghaddam ve ark. (2022) tarafından infantil kolik üzerine abdominal masaj ve akupresürün etkisini karşılaştıran çalışma sonuçları birbirine paralellik göstermektedir (Moghaddam, Sadeghi, Khakshour, Vakilzadeh, & Farhat, 2022) (Tablo 1). Her iki çalışmada da akupresürün bebeklerde infantil kolik giderilmesi üzerinde olumlu etkisinin olduğu görülmektedir. Moghaddam ve ark. (2022) çalışmasında ayrıca akupresürün abdominal masaja göre kolik ağrısını daha fazla hafiflettiğini ifade etmiştir (Moghaddam ve ark., 2022).

Araştırmamız kapsamında solunum problemi yaşayan çocuklara uygulanan akupresür ve masajın solunumu rahatlatmaya etkisini inceleyen lisansüstü hemşirelik tezinde akupresür ve masaj uygulanan çocuklarda SpO2 düzeyinin yükseldiği ve solunum sıkıntısının azaldığı saptanmıştır (Tablo 1). Literatür incelendiğinde ise çocuklarda solunum sıkıntısı üzerine akupresürün etkisini doğrudan inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak 6-12 aylık bebeklerde soğuk algınlığı ve buna bağlı öksürük üzerine akupresürün önleyici etkisinin olduğuna (Handayani, Novianty, & Kurnia, 2020) ve akupresürün solunum yolu enfeksiyonu olan çocuklarda geleneksel tedaviye entegrasyonunun nefes darlığı şiddetini azaltabileceği ve akciğer fonksiyonlarını iyileştirebileceğine yönelik (Abo-Hadida, Abdelgawad, Rashwan, & Hamad, 2022) çalışmalara rastlanmaktadır. Bu çalışmalardan elde edilen bulgular araştırmamızdaki lisansüstü tezin bulgularıyla kısmen de olsa paralellik göstermektedir.

SONUÇ

Türkiye’de çocuk sağlığı alanında akupresür kullanılarak yapılan hemşirelik tezlerinin çoğunlukla amacına ulaşmakta etkili olduğu, bulgularının uluslararası literatürle uyumlu olduğu, akupresür uygulamasının hastalık semptomlarını hafifletmede ya da önlemede etkili bir nonfarmakolojik yöntem olduğu görülmüştür. Konuya ilişkin lisansüstü hemşirelik tezi sayısının hemen hemen her yıl yapılmasına rağmen hala yeterli düzeyde

olmadığı, tez sayının artmasının diğer araştırmalara ve araştırmacılara ışık tutacağı düşünülmektedir. Ayrıca akupresür terimi için bir uzlaşının sağlanamadığı (akupresur, akupresür, akupresör gibi) dikkat çekmekte ve bu konuda bir konsensüsün sağlanması gerektiği önem arz etmektedir.

NIC (Nursing Interventions Classification- Hemşirelik Girişimleri Sınıflandırması) tarafından bir hemşirelik girişimi şeklinde kabul edilmesine rağmen akupresürün pediatri hemşireleri başta olmak üzere hemşireler tarafından Türkiye’de kullanımının yaygın olmadığı düşünülmektedir. Klinisyen hemşireler tarafından akupresürün daha yaygın kullanılabilmesi için hemşire araştırmacıların bu alanda akademik çalışmalar yapması, konunun teorik bilgi tabanını kliniklerde çalışan hemşirelere aktarması ve akupresür uygulama prosedürlerini geliştirmesi gerektiği önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Abbasoğlu, A., Cabioğlu, M. T., Tuğcu, A. U., İnce, D. A., Tekindal, M. A., Ecevit, A., & Tarcan, A. (2015). Acupressure at BL60 and K3 points before heel lancing in preterm infants. *Explore*, 11(5), 363–366. <https://doi.org/10.1016/j.explore.2015.07.005>
- Abo-Hadida, R. M., Abdelgawad, M. E., Rashwan, Z. I., & Hamad, N. I. . (2022). Effect of applying acupressure on the clinical outcomes of critically ill children with respiratory tract infections: An integrative nursing approach. *Egyptian Journal of Health Care*, 13(2), 27–38. <https://doi.org/10.21608/ejhc.2022.227167>
- Altuntaş D., Dalgiç, A. (2022). The effects of acupressure in the prevention of nausea and vomiting related to chemotherapy in children: A randomized double-blinded placebo-controlled study. *Journal of Pediatric Hematology/Oncology Nursing*, 39(6), 386–395. <https://doi.org/doi:10.1177/27527530221092324>
- Atay Turan, S., Işık Esenay, F., & Güven, M. (2016). Kanserli çocuklarda kemoterapi sonrası görülen semptomlar. *Güncel Pediatri*, 14(2), 74–81. <https://doi.org/10.4274/jcp.03164>
- Avcı, H. S. (2012). Kemoterapi alan akut myeloblastik lösemili hastalarda akupresürün bulantı-kusma üzerine etkisinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Ayçeman, N. (2016). Akupresür kursu temel bilgi notları. 1. Uluslararası ve 3. Ulusal Tamamlayıcı Terapiler ve Destekleyici Bakım Uygulamaları Kongresi Bildiri Kitabı, 9–14, Antalya.
- Babu, M., Vijayan, S., Jain, A., & Phandse, R. (2016). Effect of acupressure at LI-4 level on intensity of pain during intravenous cannula insertion among children of 1-6 years. *Indian Journal of Nursing Studies*, 7(01), 38.
- Balcı, D. A. (2018). Çocuk onkoloji hastalarında kemoterapiye bağlı gelişen akut bulantı-kusma semptomunun yönetiminde akupres uygulamasının etkinliği. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Baraka, N. I. M., El-Kest, H. R. A., Elwan, S. A. elsalam M., & El Sharkawy, M. H. H. (2022). Effect of foot massage and acupressure on pain levels and physiological parameters during heel lancing in full-term neonates. *International Egyptian Journal of Nursing Sciences and Research*, 3(1), 133–145. <https://doi.org/10.7868/s0367676515100142>
- Bastani, F., Khosravi, M., Borimnejad, L., & Arbabi, N. (2015). The effect of acupressure on cancer-related fatigue among school-aged children with acute lymphoblastic leukemia. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 20(5), 545–551.
- Butcher, H. K., Bulechek, G. M., Dochterman, J. M. M., & Wagner, C. (2013). *Nursing Interventions Classification (NIC)*.6. baskı. USA: Elsevier.
- Cabioglu, M. T., Ergene, N., & Tan, U. (2006). The mechanism of acupuncture and clinical applications. *International Journal of Neuroscience*, 116(2), 115–125. <https://doi.org/10.1080/00207450500341472>

- Çalık, K. Y., & Kömürcü, N. (2014). SP6 noktasına akupresür uygulanan gebelerin doğum eylemine ve akupresür uygulamasına ilişkin görüşleri. *Journal of Marmara University Institute of Health Sciences*, 4(1), 29–37. <https://doi.org/10.5455/musbed.20140207083603>
- Carotenuto, M., Gallai, B., Parisi, L., Roccella, M., & Esposito, M. (2013). Acupressure therapy for insomnia in adolescents: A polysomnographic study. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 9, 157–162. <https://doi.org/10.2147/NDT.S41892>
- Chen, K. L., Lindrea, K. B., Quah-Smith, I., Schmölzer, G. M., Daly, M., Schindler, T., & Oei, J. L. (2017). Magnetic noninvasive acupuncture for infant comfort (MAGNIFIC) – a single-blinded randomised controlled pilot trial. *Acta Paediatrica, International Journal of Paediatrics*, 106, 1780–1786. <https://doi.org/10.1111/apa.14002>
- Coşkun, E. (2020). Çocukluk çağı kanserlerinde akupresür uygulamasının kemoterapiye bağlı bulantı-kusma ve anksiyete düzeyi üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Das, R., Nayak, B. S., & Margaret, B. (2011). Acupressure and physical stress among high school students. *Holistic Nursing Practice*, 25(2), 97–104.
- Deniz, A. Ö. (2019). Yenidoğanda topuk kanı alma sırasında uygulanan ayak refleksolojisi ve akupresür yöntemlerinin ağrıya etkisi. Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Deniz, A. Ö., & Açıkgoz, A. (2021). A randomized controlled trial: The effect of acupressure and foot reflexology on pain during heel-lancing in neonates. *Clinical Nursing Research*, 1–7. <https://doi.org/10.1177/10547738211061815>
- Dipiro, C. (2008). Nausea and Vomiting. İçinde: *Pharmacotherapy: A Pathophysiologic Approach*. New York: The McGraw-Hill Companies Inc., 607–622.
- Eğlence Çırpan, R. (2015). Yorgunlukta Akupres Uygulaması. İçinde S. Başer, M., Taşcı (Editörler), *Kanıtı Dayalı Rehberleriyle Tamamlayıcı ve Destekleyici Uygulamalar*. Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi, 253–266.
- Handayani, P., Novianty, R., & Kurnia, S. (2020). The effect of the acupressure method on common cold in infants aged 6-12 months in the Binjai Kota Health Center work area in 2019. *Science Midwifery*, 9(1), 148–152.
- Jones, E., Isom, S., Kemper, K., & McLean, T. (2008). Acupressure for chemotherapy-associated nausea and vomiting in children. *J Soc Integr Oncol*, 4(6), 141–145.
- Koç Özkan, T., Şimşek Küçükkeleş, D., & Aydın Özkan, S. (2019). The effects of acupressure and foot massage on pain during heel lancing in neonates: A randomized controlled trial. *Complementary Therapies in Medicine*, 46, 103–108. <https://doi.org/10.1016/j.ctim.2019.08.004>
- Larson, C. (2007). *Alternative Medicine*. 1. Edition. London: Greenwood Press.
- Liu, C. F., & Chien, L. W. (2015). Efficacy of acupuncture in children with asthma: A systematic review. *Italian Journal of Pediatrics*, 41–48.
- Mehta, P., Dhapte, V., Kadam, S., & Dhapte, V. (2017). Contemporary acupressure therapy: Adroit cure for painless recovery of therapeutic ailments. *Journal of Traditional and Complementary Medicine*, 7(2), 251–263. <https://doi.org/10.1016/j.jtcme.2016.06.004>
- Melzack, R., & Wall, P. (1965). Pain mechanisms: A new theory. *Science*, 150(3699), 971–979. <https://doi.org/10.1126/science.150.3699.971>
- Moghaddam, K., Sadeghi, T., Khakshour, A., Vakilzadeh, A. K., & Farhat, A. S. (2022). Comparison of the effect of abdominal massage and hugo point acupressure on infantile colic symptoms. *Evidence Based Care Journal*, 11(4), 40–47. <https://doi.org/10.22038/EBCJ.2021.56208.2474>
- Norheim, A. J., Liodden, I., & Howley, M. (2010). Implementation of acupuncture and acupressure under surgical procedures in children : A pilot study. *Acupunct Med*, 28, 71–73.
- Oğul, T. (2018). Topuk kanı alma işleminden önce yenidoğanlara uygulanan akupresürün girişimsel ağrıya etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

- Oğul, T., & Yilmaz Kurt, F. (2021). Effect of acupressure on procedural pain before heel lancing in neonates. *Journal of Traditional Chinese Medicine*, 41(2), 331–337. <https://doi.org/10.19852/j.cnki.jtcm.2021.02.011>
- Özgören, C. (2021). 0-6 ay arasındaki bebeklere uygulanan akupresürün infantil kolik üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Özkan Koç, T. (2017). Çocuklara uygulanan akupresürün kan alımı sırasındaki akut ağrıya etkisi. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Pour, P. S., Ameri, G. F., Kazemi, M., & Jahani, Y. (2017). Comparison of effects of local anesthesia and two-point acupressure on the severity of venipuncture pain among hospitalized 6–12-year-old children. *J Acupunct Meridian Stud*, 10(3), 187–192. <https://doi.org/10.1016/j.jams.2017.04.001>
- Robinson, N., Lorenc, A., & Liao, X. (2011). The evidence for Shiatsu: A systematic review of Shiatsu and acupressure. *BMC Complementary and Alternative Medicine*, 11(88), 1–15. <https://doi.org/10.1186/1472-6882-11-88>
- Roscoe, J. A., Morrow, G. R., Hickok, J. T., & Stern, R. M. (2000). Nausea and vomiting remain a significant clinical problem: Trends over time in controlling chemotherapy-induced nausea and vomiting in 1413 patients treated in community clinical practices. *Journal of Pain and Symptom Management*, 20(2), 113–121. [https://doi.org/10.1016/S0885-3924\(00\)00159-7](https://doi.org/10.1016/S0885-3924(00)00159-7)
- Savino, F., Ceratto, S., De Marco, A., & Cordero Di Montezemolo, L. (2014). Looking for new treatments of infantile colic. *Italian Journal of Pediatrics*, 40(1), 1–6. <https://doi.org/10.1186/1824-7288-40-53>
- Underdown, A., Barlow, J., Chung, V., & Stewart-Brown, S. (2006). Massage intervention for promoting mental and physical health in infants aged under six months. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (4), 1–37. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD005038.pub2>
- Wang, S. M., Escalera, S., Lin, E. C., Maranets, I., & Kain, Z. N. (2008). Extra-1 acupressure for children undergoing anesthesia. *Anesthesia and Analgesia*, 107(3), 811–816. <https://doi.org/10.1213/ane.0b013e3181804441>
- Yeh, C., Chien, L., Chiang, Y., Lin, S., Huang, C., & Ren, D. (2012). Reduction in nausea and vomiting in children undergoing cancer chemotherapy by either appropriate or sham auricular acupuncture points with standard care. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 4(18), 334–340.
- Yesilcicek Calik, K., & Komurcu, N. (2014). Effects of SP6 acupuncture point stimulation on labor pain and duration of labor. *Iranian Red Crescent Medical Journal*, 16(10), 1–8. <https://doi.org/10.5812/ircmj.16461>
- Yeung, W. F., Chung, K. F., Poon, M. M. K., Ho, F. Y. Y., Zhang, S. P., Zhang, Z. J., ... Wong, V. T. (2012). Acupressure, reflexology, and auricular acupressure for insomnia: A systematic review of randomized controlled trials. *Sleep Medicine*, 13(8), 971–984. <https://doi.org/10.1016/j.sleep.2012.06.003>
- Yüzer, S. (2014). Solunum sıkıntısı olan çocuklarda uygulanan akupresör ve masajın solunumu rahatlatmaya etkisi. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Zhu, B., Rong, P. J., Li, Y. Q., Mei, Z. G., & He, W. (2009). Acupoints-stimulated effective regularity and its mechanisms. *World J Acupunct Moxibustion*, 19(1), 6–10.